

WALAHFRID VON DER REICHENAU, *Hortulus*. Gedichte über die Kräuter seines Klostergartens vom Jahre 827. Wiedergabe des ersten Wiener Druckes vom Jahre 1510. Eingeleitet und medizinisch, botanisch und druckgeschichtlich gewürdigt von KARL SUDHOFF, H. MARZELL, E. WEIL. Münchener Beiträge zur Geschichte und Literatur der Naturwissenschaften und Medizin. Ier Sonderheft. München 1926. 24 bldz. Prijs: 3 mark.

Dit aan de „Deutsche Gesellschaft für Geschichte der Medizin und der Naturwissenschaften“ bij haar 25-jarig bestaan opgedragen werkje, bevat, behalve een voorrede van KARL SUDHOFF, een historisch overzicht over de daarin genoemde planten door MARZELL en een bibliographische aantekening van WEIL, een herdruk in facsimile van de eerste uitgave van dit monument der Duitsche kruidkunde en een afbeelding van de fraaie houtsnede van het titelblad. Als zeldzaam overblijfsel uit een tijd, waarin de natuurwetenschappen voor het eerst in den bodem van West-Europa begonnen wortel te schieten, verdient het niet minder onze belangstelling dan als de voortreffelijke uiting van een begaafd dichter, die de zakelijke beschrijving zijner kruiden en hun toepassingen door zijn vreugde in hun schoonheid en zijn bewondering voor hun krachten, geur en kleur geeft. De 25 planten, wier vorm en eigenschappen in dit werkje zijn beschreven, kunnen vrijwel alle onderkend worden, zijn grootendeels uit zuidelijker streken afkomstig en bewijzen, welken invloed de kruidkunde der klassieken op de inrichting der kloostertuinen had, die de voorloopers der latere geneeskruidtuinen geweest zijn. Herinneringen aan die beplantingen met aromatische en geurige kruiden vindt men nog op het oogenblik in de boerentuintjes van afgelegen streken, die de grondstoffen voor geneesmiddelen en kruiden leveren. De inhoud, de statige antieke letter en het sierlijke Latijn der verzen, die met eenige inspanning behoorlijk zijn te volgen, doen het verzoek overbodig schijnen waarmede JOCHIM VADIANUS den eersten druk bij zijn lezers inleidt:

Amande lector: hic novus Poeta te
Salutat: & petit suum carmen velis
Non floccipendere: nec rigidis oculis
Quicq notare: nec malum subscribere.

M. A. VAN ANDEL.

Oeuvres de PASTEUR, réunies par PASTEUR VALLERY-RADOT.
Tome IV. Etudes sur la maladie des vers à soie. Paris.
MASSON & Cie. Editeurs. 1926. Prijs: f 14.—

Verschenen is het vierde deel van de verzamelde werken van PASTEUR, de uitgave door de uitgeverfirma MASSON & Cie ter gelegenheid van den 100sten geboortedag van PASTEUR begonnen, welke uitgave bezorgd wordt door PASTEUR'S schoonzoon, den geneesheer PASTEUR VALLERY-RADOT. Dit deel behandelt al hetgeen PASTEUR geschreven heeft over de ziekte der zijdewormen. In 1865

werd PASTEUR, zooals men weet, aangezocht om de ziekte der zijderupsen te gaan bestudeeren, welke ziekte dreigde de bloeiende zijde-nijverheid van Frankrijk geheel te vernietigen. Hoewel hij aanvankelijk niet veel lust had deze opdracht te aanvaarden, omdat dit werk hem toescheen niet in de lijn te liggen van zijn tot nog toe gemaakte studies over de fermentatieprocessen, ondernam hij ten slotte toch dit onderzoek, dat de brug heeft gevormd tusschen zijn vroeger werk en zijn onderzoekingen over besmettelijke ziekten. Immers, hij ontdekte, dat de ziekte veroorzaakt werd door een parasiet en dank zij zijn arbeid werd de zijde-nijverheid voor ondergang behoed. In 1870 gaf hij een uit twee deelen bestaand werk uit, dat al zijn onderzoekingen omtrent dit punt bevatte. Het boek, dat nu voor mij ligt, bevat in de eerste plaats het volledige eerste deel van bovenbedoeld werk van 1870, woordelijk weergegeven, met de verschillende platen en afbeeldingen, die daarin voorkwamen. Het tweede deel echter, door PASTEUR betiteld „Notes et Documents”, is door den bewerker sterk uitgebreid en aangevuld door toevoeging van een groot aantal mededeelingen en opstellen door PASTEUR tusschen 1865 en 1870 over dit onderwerp in het licht gegeven. Ten slotte is daaraan nog toegevoegd een verzameling mededeelingen en brieven, op dit zelfde onderwerp betrekking hebbende, geschreven tusschen 1870 en 1882 en eenige rapporten betrekking hebbend op dit werk van PASTEUR. Op deze wijze bevat dit deel alles bij elkaar wat PASTEUR op dit gebied heeft geschreven en vormt het dus een enigszins in zich zelf afgesloten geheel; maar tegelijk is het als het ware een gelijkmatige overgang tot zijn verdere werk en studie, waarmede hij zich meer en meer op het gebied der ziektekunde van den mensch begon te bewegen.

Ook dit deel is alweer een kloek boekwerk, in groot octavo formaat, van 761 bladzijden, op fraai papier gedrukt met flinke letter. Bewerker en uitgevers hebben eer van hun arbeid. Er moeten nu nog drie zulke deelen verschijnen.

P. MUNTENDAM.

L I T E R A T U U R - O V E R Z I C H T E N .

Janus. Archives internationales pour l'Histoire de la Médecine et la Géographie médicale. Trentième Année. Septembre—Octobre 1926.

E. F. CYRIAX. *Concerning the early literature on LING's medical gymnastics.* — P. H. LING (1776—1839) was de stichter van de zoogenaamde Zweedsche gymnastiek en de eerste directeur van het koninklijk centraal gymnastiek-instituut te Stockholm. Uit zijn school kwamen voort BRANTING (1779—1881), HJ. LING (1820—1886), HARTELIUS (1818—1896) en de ons beter bekende THURE BRANDT (1819—1895). De schrijver geeft een uitvoerige, te weinig stelselmatige bibliographie van deze schrijvers, uit welke de groote invloed en omvang van LING's pioniersarbeid blijkt.

L. LEWIN und J. LOEWENTHAL. *Giftige Nachtschattengewächse bewusstseinstörender Eigenschaften im culturgeschichtlichen Zusammenhange.* — Het verlangen naar verdoovende zoowel als opwekkende genotmiddelen is over de geheele wereld verbreid. De z.g.n. phantastica, die euphorie, vermeerdering der energie brengen, vormen een groote groep, van welke de tropeïnehoudende stoffen, die tot de sola-